

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **F. K.**, bývajúceho v M., zastúpeného JUDr. J. Č., advokátom v B., proti odporcom **1/ Ú.**, so sídlom v B., **2/ Slovenskej republiky - M.**, so sídlom v B., **o ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 17 C 98/2005, o dovolaní odporcu 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 37/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 37/2008 a rozsudok Okresného súdu Bratislava II z 25. septembra 2007 č.k. 17 C 98/2005-365 a vec vracia Okresnému súdu Bratislava II na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 25. septembra 2007 č.k. 17 C 98/2005-365 určil, že navrhovateľ je neoprávnene evidovaný v zozname bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent. Odporcovi 1/ uložil povinnosť zverejniť výrok rozsudku na svojej internetovej stránke a v registračnom protokole pri mene navrhovateľa uviesť poznámku o súdnom rozhodnutí do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. V časti určenia, že navrhovateľ vedome nespolupracoval s bývalou Štátnou bezpečnosťou ako tajný spolupracovník konanie zastavil. Odporcom 1/, 2/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov konania 16 982,50 Sk do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. S poukazom na citované zákonné ustanovenia a vykonané dokazovanie dospel k záveru o dôvodnosti návrhu. Ako vierohodnú vyhodnotil výpoveď navrhovateľa a jeho písomné dôkazy v tom zmysle, že ho síce príslušníci ŠtB navštívili na jeho fare, kde sa s nimi rozprával o otázkach gréckokatolíckej cirkvi, ale k tajnej spolupráci sa nikdy a žiadnym spôsobom nezaviazal. Odporca 2/ nepreukázal, že navrhovateľ sa dňa 26.9.1985 zúčastnil viazacieho aktu, keď navrhovateľ predložil pastoračnú kroniku, zo záznamu v ktorej vyplýva, že tento deň odcestoval. Hodnovernosť tohto dokumentu spochybnená nebola.

Odporca 2/ tiež nepreukázal, že v prípade navrhovateľa postačoval ústny záväzok k spolupráci v zmysle čl. 46 ods. 2 Smernice (pre prácu so spolupracovníkmi kontrarozviedky A. ako prílohy k Rozkazu ministra vnútra ČSSR z 15.1.1978), teda že navrhovateľ mal dobrý vzťah s kontrarozviedkou. Taktiež zostáva nejasné, z akého dôvodu príslušníci ŠtB v dodatku k správe o získaní k spolupráci uviedli, že navrhovateľ bude kompromitovaný a tak postupne vedený k plneniu požadovaných úloh. Ak by totiž so spoluprácou súhlasil nebol by takýto dovetok potrebný. V neposlednom rade poukázal aj na mnoho ďalších neprávud uvádzaných v materiáloch ŠtB (memorandum), ktoré navrhovateľ rovnako listinnými dôkazmi preukázal. K takýmto nepresným informáciám by príslušníci ŠtB nedospeli, keby postupovali v zmysle Smernice RMV ČSSR č. 3/1978 (čl. 26 a nasl.) pri výbere kandidáta. Teda, ak by príslušníci ŠtB mali o navrhovateľa záujem ako o spolupracovníka, mali pri troch návštevách, ktoré na fare absolvovali, dostatok priestoru na to, aby získali o navrhovateľovi základné informácie, jeho osobe a rodine, ktoré by zodpovedali skutočnosti. V prípade, ak by išlo skutočne o spoluprácu s navrhovateľom boli príslušníci ŠtB povinní v zmysle čl. 140 Smernice memorandum prepracovať, prípadne doplniť, k čomu nedošlo. Navrhovateľ bol ako tajný spolupracovník ŠtB teda zaevidovaný v rozpore s vtedy platnou Smernicou, keď bol zaevidovaný bez toho, že by sa k spolupráci zaviazal. Takýmto postupom ako i ďalšou evidenciou navrhovateľa ako agenta ŠtB sa odporca 1/ dopustil neoprávneného zásahu do práva na ochranu jeho osobnosti. Evidencia má totiž nepochybne dehonestujúci dopad, pretože navrhovateľ je označovaný za osobu, ktorá sa svojou činnosťou podieľala na nezákonných postupoch bývalej ŠtB pri popieraní základných ľudských práv. Pokiaľ odporca 1/ namietal nedostatok aktívnej legitímácie, z obsahu archívneho zväzku bolo nepochybné, že osoba, ktorá bola na internete zverejnená ako spolupracovník bývalej ŠtB je totožná s osobou navrhovateľa. K námietke o nedostatku pasívnej legitímácie odporcu 2/ uviedol, že po rozdelení ČSFR (čl. 3 zákona č. 542/1992 Zb.) z právnej úpravy nasledujúceho ústavného vývoja bolo možné vyvodiť, že príslušné právomoci, prislúchajúce ku dňu zániku ČSFR federálnym orgánom, prešli 1.1.1993 na území Slovenskej republiky na príslušné orgány tejto republiky. Pre postih konkrétneho subjektu za neoprávnenú evidenciu v materiáloch bývalej ŠtB je rozhodujúce nielen to, ktorý ústredný orgán štátnej správy Slovenskej republiky prevzal konkrétnu pôsobnosť časti bývalého Federálneho ministerstva vnútra, ale i to, ktorému štátnemu orgánu bola táto pôsobnosť, pri chýbajúcej výslovnej zákonnej úprave podľa povahy veci najbližšia. A to bol bez akýchkoľvek pochybností práve odporca 2/. Ak by súd za takejto situácie nevyhovел návrhu len pre nedostatok pasívnej legitímácie, dopustil by sa odmietnutia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), ako jednej zo základných zásad občianskeho súdneho konania. Odporca 1/ je potom pasívne legitimovaným iba v časti realizácie zadosťučinenia vo forme zverejnenia výroku rozsudku na svojej internetovej stránke. Tento

zodpovedá za dodržiavanie právnych predpisov pri získavaní spolupracovníkov ŠtB ako právny nástupca pôvodného Ministerstva vnútra ČSSR a následne Ministerstva vnútra ČSFR, pričom možnosť disponovať so zachovanými dokumentmi a teda reálne zabezpečiť realizáciu morálnej satisfakcie žiadanej navrhovateľom má len odporca 1/. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 37/2008 na odvolanie odporcov rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej vyhovujúcej časti vo vzťahu medzi navrhovateľom a odporcom 1/ potvrdil a vo vzťahu medzi navrhovateľom a odporcom 2/ zmenil tak, že návrh zamietol. V časti týkajúcej sa náhrady trov prvostupňového konania ho zmenil tak, že odporca 1/ je povinný zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov prvostupňového konania 563,72 € do rúk právneho zástupcu do troch dní. Navrhovateľovi a odporcovi 2/ náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V plnom rozsahu sa stotožnil so skutkovým stavom zisteným súdom prvého stupňa a jeho právnym posúdením veci. Považoval za správny záver, podľa ktorého v konaní nebolo preukázané, že by sa navrhovateľ zaviazal k spolupráci so ŠtB ako agent. Odporcovia jednak nepreukázali, že navrhovateľ sa 26.9.1985 zúčastnil viazacieho aktu, túto skutočnosť nevedeli potvrdiť ani svedkovia - bývalí príslušníci ŠtB, ktorí sa ho mali tiež zúčastniť. Naopak navrhovateľ preukázal, že v uvedený deň bol odcestovaný v inej časti republiky. Nebol preukázaný ani písomný záväzok navrhovateľa k spolupráci. Súd prvého stupňa správne poukázal na mnoho ďalších nepráv a nepresností uvádzaných v materiáloch ŠtB (memorande), ku ktorým by príslušníci ŠtB nedospeli, keby postupovali v zmysle Smernice RMVČSSR č. 3/1978 (čl. 26 a nasl.) pri výbere kandidáta. Z toho možno vyvodit' neoprávnený zásah do osobnostných práv navrhovateľa chránených ustanoveniami § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Podľa jeho názoru nemožno obecné vylúčiť fingovanie materiálov bývalej ŠtB a vyrábania fiktívnych záznamov v osobných vzťahoch. Zverejnenie mena osoby neoprávnene evidovanej ako agent bývalej ŠtB na internetovej stránke je spôsobilé citel'ne sa dotknúť osobnej cti postihnutej fyzickej osoby. Vo vzťahu medzi navrhovateľom a odporcom 2/ mal za to, že odporca 2/ nemá v danom konaní dostatok tzv. vecnej pasívnej legitímácie, keď nie je právnym nástupcom bývalej ŠtB a nemá ani možnosť prístupu k dokumentácii či povinnosti v zmysle zákona č. 553/2002 Z.z. Preto zmenil aj výrok o trovách prvostupňového konania. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal dovolanie odporca 1/. Žiadal ho spolu s rozhodnutím súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

Namietal odňatie mu možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) postupom súdu prvého stupňa tým, že sa nemohol zúčastniť výsluchov svedkov vykonávaných dožiadanými súdmi. Napriek tomu, že túto skutočnosť namietal v odvolaní, odvolací súd sa s ňou nevysporiadal. A v súdom spise sa ani nenachádzajú listiny, ktoré by preukazovali, či sa dožiadané súdy (Okresný súd Michalovce a Trebišov) pokúšali oznámiť mu termín výsluchu svedkov. Okresnému súdu Prešov sa vrátila neprevzatá zásielka s poznámkou adresát neznámy (4.5.2007) napriek tomu, že v čase výsluchu svedka už súdu bola známa jeho nová adresa, ktorú uvádzal v písomnom styku. Podľa jeho názoru rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva aj na nesprávnom právnom posúdení veci z uvedených dôvodov a výrok je v rozpore so zákonom.

Navrhovateľ považoval rozhodnutie krajského súdu za vecne správne a navrhol dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), najskôr skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.)

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu v prípadoch uvedených v ustanovení § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. a proti rozsudku odvolacieho súdu je prípustné ešte v prípadoch uvedených v § 238 O.s.p.

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. dovolanie je prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej.

Podľa § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci a podľa § 238 ods. 3 O.s.p. uje tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

V prejednáwanej veci dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorý odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, pričom prípustnosť dovolania nevyslovil a nešlo ani

o prípad, že by sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu, pretože dovolací súd v tejto veci doposiaľ nerozhodoval.

Vzhľadom na námietky dovolateľa a s prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), sa Najvyšší súd Slovenskej republiky neobmedzil len na skúmanie podmienok prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či podané dovolanie nie je prípustné podľa ustanovenia § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným).

Vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/, g/ O.s.p. dovolateľ nenamietal a v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť dovolania preto z § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. nemožno vyvodiť.

S prihliadnutím na obsah dovolania bolo v dovolacom konaní osobitne skúmané, či postupom súdu nedošlo k odňatiu možnosti účastníka konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). V prejednávanej veci odporca 1/ prípustnosť dovolania odôvodnil vadou konania uvedenou v § 237 písm. f/ O.s.p. spočívajúcou v tom, že sa nemohol zúčastniť výsluchov svedkov vykonávaných dožiadanými súdmi. Dovolací súd dospel k záveru, že odporca 1/ vytýka uvedenú vadu konania odvolaciemu súdu dôvodne.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Podľa § 122 ods. 2 O.s.p. ak je to účelné, možno o vykonanie dôkazu dožiadať iný súd alebo vykonať dôkaz mimo pojednávania. Účastníci konania majú právo byť prítomní na takto

vykonávanom dokazovaní. Súd oboznámi účastníkov s výsledkami dokazovania na pojednávaní okrem konania podľa § 115a a 153a ods. 4.

Vykonávanie dôkazov je ovládané zásadou priamosti a ústnosti. Preto sa predpokladá, že dôkazy budú v zásade vykonávané na pojednávaní. Iba výnimočne, ak je to účelné, ako vyplýva z citovaného ustanovenia, môže byť dôkaz vykonávaný mimo pojednávania. Aj v takomto prípade však účastníci majú právo byť prítomní pri vykonávaní dôkazu. Preto, aj keď sa dôkaz (z dôvodu účelnosti) vykonáva na inom dožiadanom súde, účastník konania musí byť o zamýšľanom vykonaní dôkazu aspoň upovedomený (dožiadaným súdom) tak, aby sa mohol vykonania dôkazu zúčastniť a mohol sa k nemu vyjadriť. Od tohto upovedomenia možno upustiť len v prípade, že na pojednávaní u procesného súdu sa účastníci (ich zástupcovia) výslovne vzdali tohto práva. Vzhľadom k tomu musí procesný súd v dožiadaní vždy uviesť, či sa účastníci vzdali alebo nie práva byť prítomní u dožiadaného súdu.

Z obsahu spisu vyplýva, že procesný súd požiadal o vykonanie dôkazov - výsluch svedkov dožiadaným súdom - Okresný súd Trebišov, Okresný súd Michalovce a Okresný súd Prešov. Tieto boli Okresným súdom Trebišov a Okresným súdom Michalovce vykonané bez toho, aby o výsluchu svedkov upovedomili účastníkov konania (napriek výslovnej úprave sudcu procesného súdu „o termíne výsluchu prosíme informovať zástupcov procesných strán“). Iba dožiadaný súd - Okresný súd Prešov o termíne výsluchu svedkov účastníkom zaslal upovedomenie (č.l. 323), pričom zásielka adresovaná odporcovi 1/ (Ú.) s uvedenou adresou K. sa vrátila súdu 2.5.2007 ako nedoručená s poznámkou „adresát neznámy“. Túto adresu uviedol napriek tomu, že odporca 1/ už na prípise z 2.2.2006 adresovanom súdu uvádza adresu sídla N.. Teda adresa uvedená dožiadaným súdom už nebola aktuálna, z ktorého dôvodu nebol odporca 1/ o termíne výsluchu svedkov upovedomený.

Z uvedeného je zrejmé, že v danom prípade nebol v plnom rozsahu zachovaný postup určený ustanovením § 122 ods. 2 O.s.p., keď účastníkom konania v dôsledku neupovedomenia o výsluchu svedkov dožiadanými súdmi bolo znemožnené ich právo byť prítomnými pri takto vykonávanom dokazovaní. Týmto postupom bola účastníkom konania odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Výskyt niektorej z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. je vždy zo zákona dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu, vydanému v konaní touto vadou postihnutou. Zároveň je tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté

rozhodnutie odvolacieho súdu vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v takom konaní nemôže byť považované za správne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na uvedené zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu, ale aj rovnakou vadou postihnutý rozsudok súdu prvého stupňa a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave, 26. mája 2010

JUDr. Martin Vladík, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Adriána Borovská